

Stjórnarráð Íslands
Forsætisráðuneytið

NIÐURSTÖÐUR SAMRÁÐS Í MÁLI NR 150/2022:

Frumvarp til laga um Vísinda- og nýsköpunarráð

í samráðsgátt stjórnvalda á vefnum Ísland.is 23.08.2022 – 06.09.2022

September 2022

Efnisyfirlit

1.	Fyrirkomulag	3
2.	Málsefni.....	3
3.	Þátttaka	4
4.	Sjónarmið umsagnaraðila	4
	Yfirlit yfir umsagnir	4
	Efnisatriði í umsögnum	4
	Viðbrögð við umsögnum	7
5.	Næstu skref	8

1. FYRIRKOMULAG

Drög að frumvarpi til laga um Vísinda- og nýsköpunarráð voru birt í samráðsgátt stjórnvalda á vefnum Ísland.is og fyrirkomulag málsins svo sem hér segir:

Slóð á mál nr. S-25/2022	https://samradsgatt.island.is/oll-mal/\$Cases/Details/?id=3263
Umsagnarfrestur:	23.08.2022 – 06.09.2022.
Birting umsagna í samráðsgátt:	Umsagnir birtar jafnóðum.

Í almennri kynningu málsins kemur fram að niðurstöður samráðsins verði birtar þegar unnið hafi verið úr þeim ábendingum og athugasemdum sem berast.

2. MÁLSEFNI

Í kynningu málsins í samráðsgáttinni segir svo:

Forsætisráðuneytið kynnir til umsagnar drög að frumvarpi til laga um Vísinda- og nýsköpunarráð. Frumvarpið felur í heildarendurskoðun á lögum nr. 2/2003 um Vísinda- og tækniráð.

Markmið nýs fyrirkomulags, sem kynnt er í frumvarpi þessu, er að efla stefnumótun og samhæfingu á sviði vísinda, tækniþróunar og nýsköpunar hér á landi svo styrkja megi íslenskt þekkingarsamfélag og auka samkeppnishæfni íslensks atvinnulífs. Er það gert með heildrænni nálgun á málaflokkinn, skýrari hlutverkum helstu aðila og öflugri sjálfstæðri gagnagreiningu, ásamt eftirfylgni og auknu samstarfi og samhæfingu á milli ráðuneyta.

Frumvarpið byggir á vinnu verkefnishóps forsætisráðherra um endurskoðun lagaumhverfis Vísinda- og tækniráðs en ekki hafa verið gerðar breytingar á yfirstjórn málaflokksins eða hlutverki ráðsins frá því það var sett á laggirnar árið 2003. Frumvarpið tekur jafnframt mið af þeim umsögnum sem um tillögur verkefnishópsins bárust í umsagnarferli í Samráðsgátt stjórnvalda haustið 2020. Tillaga verkefnishópsins er aðgengileg í fylgiskjali til hægri hér á síðunni.

Meðal þeirra breytinga sem lagðar eru til í frumvarpinu er að gert er ráð fyrir að ný lögbundin ráðherranefnd um vísindi og nýsköpun hafi skýrt stefnumótandi hlutverk og gefi út samræmda stefnu um vísindi, nýsköpun og tækni ásamt aðgerðaáætlun. Samhliða ráðherranefnd er í frumvarpinu lagt til að starfi Vísinda- og nýsköpunarráðs sem skipað sé af forsætisráðherra til fjögurra ára í senn. Í því sitji níu fulltrúar með þekkingu og reynslu á málefnasviðinu. Ráðið verði sjálfstætt í sínum störfum, spyrji áleitinna spurninga um stöðu mála og komi jafnvel með róttækar hugmyndir að breytingum. Ráðið verði smærra en nú er, skipað til lengri tíma á grundvelli tillagna tilnefningarnefndar. Önnur lykilbreyting í frumvarpi þessu er að stuðningur við starf Vísinda- og nýsköpunarráðs og ráðherranefndar um vísindi og nýsköpun sé stutt af sérfræðingum innan þess ráðuneytis sem fer með málefni málefni vísinda, tækniþróunar og nýsköpunar sem greini stöðu málaefnasviðsins og styrki þannig grunn stefnumótunar.

3. ÞÁTTAKA

Fjöldi umsagna sem bárust í samráðsgátt:	Samtök: 2 Lögaðilar: 5 Samtals: 7

Alls var um 30 aðilum boðið að veita umsögn. Í því skyni var úr samráðsgátt stjórnvalda sendur tölvupóstur með tilkynningu um málið og boði um umsögn á hagsmunaaðila og fagaðila á málefnasviðum nýsköpunar, rannsókna og þekkingagreina. Auk þess var óskað umsagna frá öllum háskólum á landinu.

Efni frumvarpsins hefur tvívegis áður verið birt til samráðs í samráðsgátt stjórnvalda. Fyrst voru birtar niðurstöður verkefnishópsins haustið 2020 (mál nr. S-145/2020) og tillit tekið til þeirra athugasemda sem þangað bárust við gerð frumvarpsins. Þá bárust 11 umsagnir í samráðsgátt og var ein til viðbótar send eftir að formlegur umsagnartími rann út. Allar áttu umsagnirnar það sameiginlegt að taka undir að endurskoðun laganna væri tímabær. Tillaga um að byggja upp aukna þekkingu til greiningar á vísindum, tækniþróun og nýsköpun með sérhæfðari þjónustu við ráðið sem nýtist til opinberrar stefnumótunar fékk jákvæð viðbrögð frá öllum umsagnaraðilum.

Í mars 2021 voru drög að frumvarpi birt í samráðsgátt (mál nr. S-73/2021). Bárust þar átta umsagnir sem endurspegluðu þær umsagnir sem bárust um skýrslu verkefnahópsins og þau áhrif sem þær höfðu á inntak frumvarpsins. Vert er að halda til haga ábendingum sem í umsögnum komu fram, meðal annars frá Háskóla Íslands og Rannís, um mikilvægi þess að fylgja því eftir hvort þær breytingar sem frumvarp þetta leggur til hafi næg áhrif á markáætlun til að svara ábendingum verkefnishópsins um mikilvægi þess að einfalda fyrirkomulag hennar. Þá kallaði Alþýðusamband Íslands eftir því að tryggt yrði að samráð um færniþróun og færnistefnu fyrir íslenskan vinnumarkað færi áfram fram innan ráðs eða utan, en vettvangur til slíks samráðs er þegar í farvegi í aðgerðaáætlun með vísinda- og tæknistefnu 2020-2022 og tekið var undir mikilvægi þess. Veigamestu athugasemdir vörðuðu áhyggjur af þeirri breytingu sem felst í því að aðgreina ráðherranefnd um vísindi og nýsköpun frá Vísinda- og nýsköpunarráði og því að mögulega tapaðist þar mikilvægt samráð við hagsmunaaðila. Gagnstæð sjónarmið komu þó fram frá öðrum umsagnaraðilum sem töldu slíka skiptingu vænlega til árangurs.

4. SJÓNARMÍÐ UMSAGNARAÐILA

YFIRLIT YFIR UMSAGNIR

Alls bárust 7 umsagnir frá eftirfarandi aðilum: Háskóla Íslands, Orkuveitu Reykjavíkur ásamt dótturfélaga, Háskólanum á Hólum, Rannsóknarmiðstöð Íslands (Rannís), Verkfræðingafélagi Íslands, Samtökum sveitarfélaga og atvinnuþróunar á Norðurlandi eystra og sameiginleg umsögn barst frá Samtökum atvinnulífsins (SA) og Samtökum iðnaðarins (SI).

EFNISATRIÐI Í UMSÖGNUM

Almennt lýsa aðilar ánægju með drög frumvarpsins og fagna heildarendurskoðun laga nr. 2/2003 um Vísinda og tækniráð einkum er varðar ákvæði um langtímastefnumótun í

vísinda- og nýsköpunarmálum, öflugri gagnagreiningu og eftirfylgni og aukið samstarf og samhæfingu milli ráðuneyta.

Hér á eftir verður tæpt stuttlega á efnisatriðum umsagna einkum hvað varðar tillögur til úrbóta en vísað er til umsagnanna sjálfra til að fá glögga mynd af athugasemdum og ábendingum.

Háskólinn á Hólum telur frumvarpið til bóta. Í umsögn skólans segir að nafnabreyting þ.e. að nota „nýsköpun“ í stað „tækniþróun“ sé mikilvægt og stórt skref en að skilgreina ætti hugtakanotkun betur í greinargerð frumvarpsins og færa ítarlegri rök fyrir hvers vegna nafnabreytingin sé nauðsynleg. Þannig mætti nefna að nýsköpunarhugtakið vísar til beitingar nýrrar og viðtækari sýnar og þekkingar (m.a. frá vísindum og listum) í atvinnulífinu, í mótun nýrra, árangursríkra og sjálfbærra vinnubragða í hvers kyns auðlindanýtingu (í landbúnaði, sjávarútvegi, ferðaþjónustu o.s.frv.), og ekki síst í viðbrögðum við umhverfisvánni, eins og loftslagsbreytingum og tapi líffræðilegrar fjölbreytni.

Í umsögn **Háskóla Íslands** er vísað til þess að í skýrslu verkefnishóps um endurskoðun laganna hafi verið fjallað um mikilvægi þess að einfalda fyrirkomulag markáætlana m.a. í því skyni að auðveldara yrði að bregðast við utanaðkomandi vanda með nýjum markáætlunum. Telur HÍ miður að framvarpið endurspegli ekki þær tillögur og segir að brýnt sé að fylgjast með hvort nýtt fyrirkomulag leysi þann vanda sem bent var á og lýtur einkum að of litlum sveigjanleika við framkvæmd markáætlana.

Háskólinn vísar einnig til þess að í tillögum verkefnishópsins hafi komið fram að setja skyldi á fót skrifstofu vísinda- og nýsköpunarmála innan Stjórnarráðsins og það sé miður að sú tillaga hafi ekki ratað í frumvarpið.

Háskóli Íslands ítrekar mikilvægi samtarfs ráðherranefndar og Vísinda- og nýsköpunarráðs og segir að gjalda þurfi varhug við að aðskilja stefnumótun og ráðgjöf á málefnasviðnu líkt og frumvarpið kveður á um þ.e. með lögfestingu ráðherranefndar um Vísinda- og nýsköpun og lögbundnu ráðgefandi hlutverki Vísinda- og nýsköpunarráðs. Er það mat Háskólans að fyrirhuguð ráðherranefnd ásamt Vísinda- og nýsköpunarráði verði verr í stakk búin en núverandi Vísinda- og tækniráð til að annast sannfærandi stefnumótun á sviði háskóla-, vísinda- og nýsköpunarmála. Háskólinn telur mikilvægt að ráðherrar og vísindasamfélagið starfi, ásamt fulltrúum atvinnulífsins, áfram á sameiginlegum vettvangi til að takast á við margvíslegar samfélagslegar áskoranir. Lagt er til að sett verði ný málsgrein í 3. gr. laganna sem kveði á um að Vísinda- og nýsköpunarráð haldi að jafnaði tvo fundi árlega með ráðherranefndinni. Ekki sé nægjanlegt að fjalla um í greinargerð með frumvarpinu að ráðið skuli funda 1-2 árlega með ráðherranefndinni.

Í umsögn **Rannís** kemur fram að heppilegt hefði verið að endurskoða í einu lagi heildarlöggjöf um Vísinda- og tækniráð nr. 2/2003 og lög um opinberan stuðning við vísindarannsóknir (Rannsóknasjóð, Markáætlun, Innviðasjóð og Rannsóknamiðstöð Íslands) og segir að Rannís hafi enn væntingar um að endurskoðun síðarnefndu laganna verði gerð sem fyrst.

Umfjöllun Rannís um aðgreiningu hlutverka ráðherranefndar og Vísinda- og nýsköpunarráðs er að mörgu leyti samhljóða umsögn Háskóla Íslands. Vakin er athygli á því að horfið sé frá grasrótarhugmyndum um stefnumótun í málaflokknum yfir í svokallað „top-down“ aðferðafræði með því að koma á fót ráðherranefnd þar sem ráðuneyti og ráðherrar

taka í sameiningu ákvarðanir um stefnu og aðgerðir til skemmri og lengri tíma. Í því samhengi ítrekar Rannís að þótt slíkt fyrirkomulag sé vissulega eðlilegt, þá beri einnig að leggja áherslu á mikilvægi Vísinda- og nýsköpunarráðs sem sjálfstæðs ráðgjafarráðs fyrir ráðherranefndina. Grasrótarumræða, sem fer nú fram í Vísinda- og tækniráði, er mikils virði og því mikilvægt að tryggja að hún endurspeglar í ráðgjöf Vísinda- og nýsköpunarráðsins til ráðherranefndarinnar. Rannís fagnar ásetningi þeim sem birtist í frumvarpinu um að áform séu um að samstarfshópur ráðuneytanna haldi áfram undir nýju nafni og segir að hlutverk hans mjög þýðingarmikið í samhengi við samhæfingu og áherslur starfseminnar og ítrekar mikilvægi þess að stofnunin muni áfram eiga aðild að samstarfshópnum enda fari miðstöðin með umsjón sjóða og samstarfsáætlaða fyrir sex ráðuneyti.

Í umsögn **Verkfræðingafélags Íslands** er vísað til fyrri umsagna stjórnar félagsins um áform um lagasetningu þessa í samráðsgátt. Verkfræðingafélagið hvatti í fyrri umsögnum sínum til þess að litið verði til *Nýsköpunarstefnu fyrir Ísland* sem kynnt var af ráðherra nýsköpunarmála árið 2019 við endurskoðun laga nr. 2/2003 um Vísinda- og tækniráð. Bendir félagið á að í stefnunni hafi verið lögð ríkari áhersla á tengingu við atvinnulífið en í frumvarpi um laga um Vísinda- og nýsköpunarráð. VFÍ gerir athugasemd við að í nýjustu útgáfu frumvarpsins sé horfið frá fyrri áætlunum um að sértök skrifstofa Vísinda- og nýsköpunarráðs verði sett á laggirnar og enn fremur sé ekki lengur gert ráð fyrir að innan Stjórnarráðsins starfi óháðir sérfræðingar að ráðgjöf fyrir Vísinda- og nýsköpunarráð annars vegar og ráðherranefnd hins vegar.

Þá vísar VFÍ í að gerðar hafa verið breytingar á fyrirkomulagi tilnefningarnefndar þannig að fjölgað hafi um 2 aðila í nefndinni og skal annar vera tilnefndur af samstarfsnefnd háskólastigsins og hinn af „samtökum launafólks“. VFÍ telur seinni breytinguna fráleita. Eðlilegra væri að vísa til fagfélaga eins og til dæmis VFÍ sem er stærsta félag tæknimenntaðra á Íslandi með rúmlega 5000 félagsmenn.

Í umsögn **Orkuveitu Reykjavíkur** er bent á að hér á landi hafi verið mikil gróska í nýsköpunarmálum m.a. með þróun Carbfex aðferðarinnar í samstarfi OR og innlendra og erlendra samstarfsaðila. Aðferðin hafi sannað sig sem eitt stærsta framlag Íslands í baráttunni við loftlagsvána. Mikilvægt sé að horft sé til atvinnulífsins í starfi tilnefningar sem skv. frumvarpinu skal tilnefna fulltrúa í Vísinda- og nýsköpunarráð.

Stjórn Sambands sveitarfélaga og atvinnuþróunar á Norðurlandi eystra vekur í umsögn sinni athygli á að hallað hafi á hlut frumkvöðla og nýsköpunar þegar komi að úthlutunum úr opinberum styrktarsjóðum. SSNE leggur því til að við lögum verði bætti við ákvæði um að a.m.k. tveir fulltrúar í Vísinda- og nýsköpunarráði verði skipaðir með tilliti til búsetu utan höfuðborgarsvæðisins. Þannig megi tryggja að í ráðinu verði til staðar skilningur á þeim aðstæðum sem íbúar landsins sem þarf starfa búa við þegar kemur að uppbyggingu og rekstri nýsköpunarfyrirtækja.

Í sameiginlegri umsögn Samtaka atvinnulífsins (SA) og Samtaka iðnaðarins (SI) (hér eftir samtakanna) er það sjónarmið ítrekað sem fram kom í fyrri umsögnum samtakanna að mikilvægt sé að fulltrúi þeirra tilnefndu fulltrúa í tilnefningarnefnd. Rök samtakanna eru sú að mikilvæg sé að Vísinda- og nýsköpunarráð sé skipað öflugum fulltrúum atvinnulífsins sem hafa þekkingu og reynslu á sviði nýsköpunar og yfirsýn yfir alþjóðlega samkeppnishæfni Íslands á þessu sviði. Samtökin telja að sú breyting að ráðið verði smærri en Vísinda- og tækniráð er í dag sé jákvæð. Þau fagna jafnframt að kveðið sé á um að

stuðningur við starf Vísinda- og nýsköpunarráðs og ráðherranefndar eigi að verða stutt af sérfræðingum innan hlutaðeigandi ráðuneytis enda hafi starfsemi ráðsins ekki verið nægilega markvisst á undanförunum árum.

VIÐBRÖGÐ VIÐ UMSÖGNUM

Í umsögnunum komu fram ýmsar gagnlegar ábendingar og var brugðist við þeim með eftirfarandi hætti:

Efni þessa frumvarps hefur þrívægis verið birt til samráðs í samráðsgátt stjórnvalda. Fyrst voru birtar niðurstöður verkefnishópsins haustið 2020 (mál nr. S-145/2020) og tillit tekið til þeirra athugasemda sem þangað bárust við gerð frumvarpsins. Þá bárust 11 umsagnir í samráðsgátt og var ein til viðbótar send eftir að formlegur umsagnartími rann út. Allar áttu umsagnirnar það sameiginlegt að taka undir að endurskoðun laganna væri tímabær. Tillaga um að byggja upp aukna þekkingu til greiningar á vísindum, tækniþróun og nýsköpun með sérhæfðari þjónustu við ráðið sem nýtist til opinberrar stefnumótunar fékk jákvæð viðbrögð frá öllum umsagnaraðilum.

Í mars 2021 voru drög að frumvarpi birt í samráðsgátt (mál nr. S-73/2021). Bárust þar átta umsagnir sem endurspegluðu þær umsagnir sem bárust um skýrslu verkefnahópsins og þau áhrif sem þær höfðu á inntak frumvarpsins. Vert er að halda til haga ábendingum sem í umsögnum komu fram, meðal annars frá Háskóla Íslands og Rannís, um mikilvægi þess að fylgja því eftir hvort þær breytingar sem frumvarp þetta leggur til hafi næg áhrif á markáætlun til að svara ábendingum verkefnishópsins um mikilvægi þess að einfalda fyrirkomulag hennar. Þá kallaði Alþýðusamband Íslands eftir því að tryggt yrði að samráð um færnipróun og færnistefnu fyrir íslenskan vinnumarkað færi áfram fram innan ráðs eða utan, en vettvangur til slíks samráðs er þegar í farvegi og tekið undir mikilvægi þess. Veigamestu athugasemdir vörðuðu áhyggjur af þeirri breytingu sem felst í því að aðgreina ráðherranefnd um vísindi og nýsköpun frá Vísinda- og nýsköpunarráði og því að mögulega tapaðist þar mikilvægt samráð við hagsmunaaðila. Gagnstæð sjónarmið komu þó fram frá öðrum umsagnaraðilum sem töldu slíka skiptingu vænlega til árangurs.

Í ágúst 2022 voru drög frumvarpsins birt að nýju í samráðsgátt stjórnvalda (mál nr. S-150/2022). Bárust þá sjö umsagnir þar sem heildarendurskoðun laga um Vísinda- og tækniráð er fagnað líkt og í fyrri umsögnum, einkum ákvæðum um langtímastefnumótun um málefni vísinda, tækniþróunar og nýsköpunar, öflugri gagnagreiningu og eftirfylgni með auknu samstarfi og samhæfingu á milli ráðuneyta. Í sameiginlegri umsögn Samtaka atvinnulífsins (SA) og Samtaka iðnaðarins (SI) segir að sú breyting að Vísinda- og nýsköpunarráð verði smærra en Vísinda- og tækniráð sé jákvæð. Í umsögn Samtakanna eru fyrri umsagnir um mikilvægi þess að Samtökin tilnefni fulltrúa í tilnefningarnefnd ítrekaðar. Rök samtakanna eru sú að mikilvægt sé að Vísinda- og nýsköpunarráð sé skipað öflugum fulltrúum atvinnulífsins sem hafa þekkingu og reynslu á sviði nýsköpunar og yfirsýn yfir alþjóðlega samkeppnishæfni Íslands á þessu sviði.

Háskóli Íslands og Rannís ítreka fyrri umsagnir þess efnis að gjalda þurfi varhuga við því að aðskilja stefnumótun og ráðgjöf á málefnasviðinu líkt og frumvarpið kveður á um með lögfestingu ráðherranefndar og lögbundnu ráðgefandi hlutverki Vísinda- og nýsköpunarráðs. Háskóli Íslands hvetur til þess að í frumvarpinu sé kveðið á um mikilvægi reglubundins samráðs ráðherra, vísindasamfélagsins og atvinnulífsins á málefnasviðinu til að takast á við

margvíslegar samfélagslegar áskoranir. Til að koma til móts við framangreind sjónarmið hefur mikilvægi reglubundinna funda Vísinda- og nýsköpunarráðs með ráðherranefnd verið áréttað í greinargerð frumvarpsins. Þá er vert að halda til haga athugasemdum um nauðsyn endurskoðunar laga um opinberan stuðning við vísindarannsóknir, nr. 3/2003, einkum er varðar mikilvægi þess að auka sveigjanleika Markáætlunar. Í umsögn Háskólans á Hólum er kallað eftir betri skilgreiningu á hugtakanotkun þannig að rök séu færð fyrir að nota hugtakið nýsköpun í stað tækni. Við þeirri athugasemd er brugðist í greinargerð með ítarlegri skilgreiningu á hugtakinu nýsköpun.

5. NÆSTU SKREF

Ríkisstjórn samþykkti á fundi sínum 16. september 2022 að frumvarp forsætisráðherra til laga um Vísinda- og nýsköpunarráð yrði tekin til umræðu í þingflokki stjórnflokkanna og lögð fram sem stjórnafrumvarp.